

BABYOR NI PI' PAUL NGE YAN NGAK E GIRDI' NU EFESUS

Babyor ni pi' Paul nge yan ngak girdi'en e galesiya nu Efesus e ri be dag ni Got e leamnag ni nge kunuy urngin e tin ni sunumeg ban'en nga ta'bang, ni urngin ban'en ni bay u tharmiy ngu but', me par Kristus ni ir e llug riy (1:10). Aram rogon ni be fonownag Paul girdi'en Got ni ngar pired nrogon ni leamnag Got, ni aram e ke ta'reb an'rad ni bochan e kar ta'ab girdi'gad Jesus Kristus.

Tin tom'on e guruy e be weliy Paul murung'agen e ta'ab girdi' ni be tay girdi'en Kristus ni bochan e Got ni Chitamangiy e ke mel'egrad ma ke n'ag fan e denen rorad u daken Jesus Kristus kar gilafgad ko denen. Ma Kan Nthothup e be ayuwegrad be m'agrad nga ta'bang u daken e gapas rok Got. Bin migid e wenignag Paul ngak girdi'en e galesiya ni ta'ab girdi' ni yad be tay e nge m'ug ko ngongol rorad u fithik' e t'ufeg.

Taab girdi' ni be tay girdi'en Got u daken Kristus e be susunnag Paul ko pin'en ni ba'aray: fare galesiya e bod ba dowef ni llug riy e Kristus, ara ba naun ni Kristus e bin th'abi ga' fan e malang riy, ara be' ni bpin ni leengin Kristus. Rib manigil e re babyor ney ya ri weliy Paul murung'agen e runguy rok Got u daken Kristus, ma ri be tamilangnagdad u rogon ni gadad ba t'uf rok Kristus ni ir fare maligach ni dariy thibngin ma bfel' u wan' Got, ni aram fan nike n'ag fan e denen rodad ma be runguydad.

Tin ni bay riy
 Tabolngin 1:1–2
 Kristus nge galesiya 1:3–3:21
 Pangiy nib be'ech u daken Kristus 4:1–6:20
 Tin tomur e thin 6:21–24

¹ Re babyor ney e yib rok Paul, ni Got e leamnag nge mang reb e apostel rok Kristus Jesus —

Ngak girdi'en Got ni yad ma par u Efesus,* ni pi'in nib yul'yul' e ngongol rorad u fithik' Kristus Jesus:

² I Got ni Chitamangidad nge Somol Jesus Kristus e ngu'ur ayuwegew gimed ma yow be pi' e gapas nga lanin'med.

Ayuw ni be pi' Got ngodad u fithik' Kristus

³ Ngad pininged e magaer ngak Got ni ir e Chitamngin e Somol rodad i Jesus Kristus! Ya ke tow'ath nagdad u daken e ta'ab girdi' ni kad ted Kristus, ni fan e ke pi' ngodad urngin mit e tow'ath nu tharmiy.

⁴ Dawor ni sunumiy e fayleng, ma ke mu' Got i mel'egdad rok ni ngad manged girdi'en u fithik' Kristus, ni fan e nge yag nda thothupgad ma dariy thibngidad u p'eowchen.

Bochan e gadad ba t'uf rok

⁵ ma aram fan ni turguy Got nu daken Jesus Kristus e nge fulwegdad riy ngak ni kad manged pifak — ireray e tin ni ba'adag nge tin ni leamnag.

⁶ Ngad pininged e sorok ngak Got nga gelngin e runguy rok ngodad, ni bochan fare tow'ath nike pi' ngodad u daken Fak nrrib t'uf rok!

---

* **1:1** *Boch e babyor e dariy riy e u Efesus.*

⁷ Racha'en Kristus[†] ni map' u kuruth e ir e pithigdad ko denen, me ir e n'ag Got fan e denen rodad riy. Ri ba ga' e runguy rok Got ngodad,

⁸ ni pi' ngodad ni aram ga'ngin!

U fithik' urngin e gonop rok nge tamilangan'

⁹ e rin' riy e tin ke finey, me dag ngodad e n'en nike tay nib mith nike mu' i leamnag rok ni nge libguy u daken Kristus.

¹⁰ N'en nike mu' i leamnag rok Got ni nge rin' e bay fini taw nga nap'an me libguy, ni aram e nge kunuy urngin e tin ni sunumeg ban'en nga ta'bang, ni urngin ban'en ni bay u tharmiy ngu but', me par Kristus ni ir e llug riy.

¹¹ Ya urngin ban'en ma kan rin' nrogon ni kem'ay i leamnag rok Got ke tay nge rogon ni turguy; mi Got e ir e turguy ni ngad manged girdi'en ko ta'ab girdi' ni ngad ted Kristus ni fan ko tin ke leamnag, ni tin be finey ni kem'ay i duwgiliy rok aram ko tabolngin.

¹² Ere gadad e pi'in gadad e som'on nike l'agan'dad ngak Kristus, e ngada pininged e sorok ngak Got nga feni malup'lup'!

¹³ Ere ku er rogomed: fa'an mu rung'aged fare thin nib riyul' nni pi' nge yib, ni aram fare Thin Ni Bfel' ni ir e thapegmed ngak Got, me mich Kristus u wun'med, me tay Got e pow rok ngomed ni aram e kam manged girdi'en ni fan e pi' fare Kan Nthothup rok ngomed ni yog nra pi'.

¹⁴ Re Kan Nthothup nem e aram e pow riy nike muduwgil nrayag ngodad e tin ke yog Got nra pi' ngak e tirok' e girdi', ma ku be micheg ngodad nra

---

[†] **1:7** racha'en Kristus; *ara* fare maligach ni yam' ku Kristus.

gilafnag Got ko denen e pi'in kar manged girdi'en, ni fan e nganog e sorok ngak ngrogon feni sorok!

Meybil ni tay Paul

¹⁵ Ireray fan ni kanap'an ni gu rung'ag murung'agen rogon e michan' romed ngak Somol Jesus nge murung'agen rogon nib t'ufromed urngin e girdi' rok Got,

¹⁶ ma dawor gu tal ni yug gu be pining e magaer ngak Got ni bochmed. Dagur ma pag telimed ko meybil ni gu ma tay,

¹⁷ ma gu be wenig ngak e Got rok e Somol rodad i Jesus Kristus, ni ir e Chitamangiy nib th'abi fla'ab, ni nge ayuwegmed fare Kan Nthothup, ni ir e bayi pi' e gonop ngomed me tamilang nagmed nge yag ni ngam nanged Got.

¹⁸ Gu be wenig ngak ni nge tamilangan'med ngam guyed e tamilang rok, nge yag ni ngam nanged e n'en ni kabay ngam'on ni ir e be pin-ingmed ngay, nge feni gel e manigil ko pin'en ni be yog ni bayi pi' ngak e tirok' e girdi',

¹⁹ nge feni gel gelngin ni be maruwel u fithik' i lanin'dad e pi'in ke michan'dad ngak. Ren'en ni gelngin ney ni be maruwel u fithik' i lanin'dad e ta'reb rogon ko fa binem i gelngin nib gel

²⁰ ni ir e maruwel ngay ko fa ngiyal'nem ni faseg Kristus ko yam', me fek nge tay nga ba' ni mat'aw rok u lan e tharmiy.

²¹ I Kristus e be gagiyeg u rom ni ir e bay nga daken urngin e pi'in be gagiyeg u tharmiy, nge pi'in yad be tay murung'agen ban'en, nge pi'in ba ga' lungurad, nge pi pilung; i ir e ba tolang

ngak urngin e pi liw ni bay gelngirad ko biney e tamilang nge bin bay yib.

²² I Got e ke tay urngin ban'en nga tan e ririf u ay Kristus, ma ke pi' Jesus ngak e galesiya, ni ir e nge mang Pilung ni ga' u urngin ban'en.

²³ Galesiya e downgin Kristus, ni ir e ke polo'nag Kristus, mi Kristus e ir e ke mu'nag urngin ban'en u gubin yang.‡

2

Machuw ntay ko yam' ngan thap ko yafos

¹ Kakrom e um pired u tan e gechig rok Got ni aram e gimed ba yam' ni bochan e denen romed ma da um folgad rok Got.

² Re ngiyal' i n'em e um marod u kanawo'en e kireb nu fayleng; um folgad rok e en ni ir e pilung rok e pi kan nu lanelang, ni fare kan ni ir e chiney e be gagiyegnag e pi'in ndarir folgad rok Got.

³ Ma bin riyul' riy e gadad gubin ni ud moyed ni gadad bod yad, ma ud pired ni gadad be ngongol nrogon e tin ni gadad be ar'arnag, ma gadad be rin' e pin'en ni ir e bm'agan' dowdad nge lanin'dad ngay; ma ku errogon ni ud pired nike muduwgil ni ngad gafgowgad ko damumuw rok Got ni bod urngin e girdi'.

⁴ Machane runguy rok Got ngodad e ri ba ga', ma rogon ni gadad ba t'uf rok e ri ba ga',

⁵ ya nap'an ni kagadad bay u tan e gechig rok Got ni aram e gadad ba yam' ni bochan e denen rodad me chagiyyad ngak Kristus nge thapegdad

---

‡ 1:23 ir e ke mu'nag urngin ban'en u gubin yang; ara ir e bay rarogon Got rok ni gubin.

ko yafos; yu daken e runguy rok Got e ir e ke thapegmed riy ngak.

⁶ Ke unegdad ngak Kristus Jesus ke chuwegdad u tan e gechig rok Got ni ngad uned ngak Kristus Jesus ko gagiyeg ko bin nu tharmiy e tamilang.

⁷ I rin' e ren'ey ni nge dag ndariy n'umngin nap'an ga'ngin e runguy rok ngodad nge rogon fadad t'uf rok nike dag ngodad rok Kristus Jesus.

⁸ Yu daken e runguy rok Got ngodad e ir e ke thapegmed riy ngak, ni bochan e ke mich Jesus u wun'med. Gathi gimed e mmuruwliyed nge yag, ya ba tow'ath nike pi' Got ngomed.

⁹ Dariy ban'en ko pin'ey ni ngam ufanthin gad ngay, ni fan e gathi ban'en ni gimed e mmuruwliyed ngam yag niged.

¹⁰ I Got e sunumiydad, mu daken e ta'ab girdi' ni kad ted Kristus Jesus e ir e ngongliydad riy ni fan ko maruwel ni bfel' ni kem'ay i ngongliy rok ke tay ni ngad muruwliyed ko biney e tamilang.

Gadad ta'ab girdi' u fithik' Kristus

¹¹ Gimed e pi'in nni gargel nagmed ni gathi gimed yu Israel – nma yog yu Israel ni gimed e girdi' ndanir maad'ad ngomed, ma yad e karogned yad ni yad e pi'in ni yima maad'ad ngorad (ni ren'ey e be yip' fan e n'en nma rin' e girdi' nga dowrad) – mu tafinay niged rogomed kakrom.

¹² Re ngiyal' i n'em e um pired nda mmoyed rok Kristus. Um moyed ni gimed e girdi' nu bang, ma da mu uned nga fithik' e girdi' nike mel'eg Got ni nge mang girdi' rok. Ma da mu uned ko fapi m'ag ni pi' Got ngak girdi'en ni bay rogon ko tin ni yog

Got ni bayi pi' ngak e pi'in girdi'en. Um pired u roy u fayleng ndariy ban'en nike l'agan'med ngay ma de moy Got romed!

¹³ Machane chiney e kam ta'ab girdi'gad Jesus Kristus, ni gimed e pi'in ni um moyed ni gimed bmal'af rok Got e kambad ngak u daken racha'en Kristus ni map' u kuruth.

¹⁴ Ya Kristus e ir e ke fek e gapas i yib ngodad, ni bochan e ke ta'ab girdi'nag piyu Israel nge pi'in gathi yad piyu Israel. Ya downgin e buthug fa gi rungrung ngay ni i tayrad ni yad ba wear ma yad ba to'ogor ngorad.

¹⁵ I n'ag fan e Motochiyel rok piyu Israel, ni urngin e motochiyel ni bay riy nge tin kanog ndab nrin' nge tin ni yira rin', ni fan e nge ta'ab girdi'nag piyu Israel nge pi'in gathi yad piyu Israel nge chagiy ngak ngar ta'ab girdi'gad, ireray rogon ni rin' me yagnag e gapas u thilin e girdi' nu Israel nge pi'in gathi yad piyu Israel.

¹⁶ Yam' ni tay Kristus u daken e kuruth e ir e ke chuweg e fanenikan; ma ku re kuruth nem e ir e puthuy e gal raba' i girdi' nem nga ta'bang ngar mangew ta'ab girdi' me fulwegrow ngak Got.

¹⁷ Ere Kristus e yib nge machibnag fare Thin Ni Bfel' ni murung'agen e gapas ngak urngin e girdi' – ni aram e gimed e pi'in gathi gimed piyu Israel, ni um moyed ni gimed bmal'af rok Got, nge ngak piyu Israel, ni ur moyed ni yad ba chugur ngak Got.

¹⁸ Gadad urngin, ni piyu Israel nge pi'in gathi yad piyu Israel, e rayag nu daken Kristus e nge ayuwegdad fare Kan Nthothup riy ngdarod nga p'eowchen e en ni Chitamangiy.

19 Ere gimed e pi'in gathi gimed piyu Israel e gathi kigimed girdi'en yugu boch e nam ara bogni'nda nnang owcherad; ya chiney e kam manged boch e girdi' rok Got, ni kam manged girdi'en e tabinaw rok Got!

20 Ku erregon gimed ni kan ubungmed nga daken fare def nike toy e pi apostel nge pi profet,* fare malang ni ir e ba th'abi ga' fan ko re def nem e aram Kristus Jesus.

21 I Kristus e kemang chayemen nge gelngin e re naun nem ni polo', me ir e be ayuweg be ga' i yan ni nge mang ba naun nib thothup ni naun ni fan ngak Somol.

22 Ku erregon gimed ni kan chagiymed ngak Somol nge ngak e tin kabay e girdi' kan ngongliymed kam ngal'gad nib naun ni ir e ma par Got riy u daken e Kan Nthothup rok.

3

Maruwel ni tay Paul ni fan ngak e pi'in gathi yad piyu Israel

1 Ireray fan ni gag Paul ni kug mang ba kalbus rok Kristus Jesus ni fan ngomed e pi'in gathi gimed piyu Israel, e gu be meybil ngak Got.

2 Rib muduwgil ni kam rung'aged ni Got e run-guyeg nge pi' e re gafi maruwel ney ngog ni ngu'ug muruwliy ni fan ngomed ni nge fel' rogomed riy.

3 I Got e dag ngog e n'en ni kem'ay i learnag rok ni nge rin' ma be tay nib mith. (Kug yoloy murung'agen e ren'ey nib ngochngoch,

---

* **2:20** fare def nike toy e pi apostel nge pi profet; *ara* fare def, ni ireram e pi apostel nge pi profet.

⁴ ma fa'an gimed ra be'eg e n'en ni kug yoloy ma gimed ra nang fan rogon ni kug nang fan e tin riyul' ni murung'agen Kristus.)

⁵ Kakrom e danog e re bugithin nib mith ney ngak e girdi', machane chiney e ke dag Got ngak e pi apostel nge pi profet rok nib thothup u daken fare Kan Nthothup.

⁶ Re bugithin nem nib mith e ba'aray: fare Thin Ni Bfel' e ir e ke ayuweg e pi'in gathi yad piyu Israel kar cheaggad ngak piyu Israel kefel' rogorad ko tin be pi' Got kar manged yu yang u ta'ab dowef, ma be fel' rogorad ko tin ni yog Got nra pi' u daken Kristus Jesus.

⁷ Gelngin Got ni be maruwel e tow'ath nigeg nga reb e salap ni ir e ayuwegneg nggu mang reb e tapigpig ko fare Thin Ni Bfel'.

⁸ I gag e th'abi sobut' u fithik' urngin e girdi' rok Got; machane ke pi' Got ngog e re gaf i maruwel ney ndariy rogog ni ngan pi' ngog, ni nggu fek fare Thin Ni Bfel' i yan ngak e pi'in gathi yad piyu Israel, ni murung'agen e fla'ab rok Kristus ndariy ko fol,

⁹ mu gu tamilangnag urngin e girdi' u rogon ni be muruwliy Got e tin kem'ay i leamnag rok ni i tay nib mith. I Got ni ir e sunumiy urngin ban'en e tay nib mith e n'en ni kem'ay i leamnag rok ni kab kakrom i yib,

¹⁰ ni fan e nge taw ko ngiyal'ney mu daken e galesiya e nge nang e pi engel nu tharmiy ni yad ma yog e thin nge pi'in yad ma tay murung'agen ban'en u tharmiy feni gonop Got u urngin ban'en.

¹¹ I rin' Got e ren'ey nrogon e tin ni leamnag ko

tabolngin ndawori sum e fayleng riy, ni yagnag u daken Kristus Jesus ni ir e Somol rodad.

¹² Taab girdi' ni kad ted Kristus Jesus ngu daken e michan' rodad ngak e ir e ke puf rogodad riy ni gadad ra yan nga p'eowchen Got nike pagan'dad.

¹³ Ere gu be wenig ngomed ni dabi mulan'med ya gu be gafgow ni fan ngomed; ni urngin ni gimed e nge yib fan ngomed.

Rogon feni t'ufe girdi' rok Kristus

¹⁴ Ireray fan ni gu ma ragbug u p'eowchen Got ni Chitamangiy,

¹⁵ ni bin riyul' i fithingan urngin e tabinaw nu tharmiy ngu but' e ir e yib rok.

¹⁶ I Got ni bay e fla'ab rok ni dabi m'ay e kug wenig ngak ni nge pi' gelngimed u daken fare Kan Nthothup rok, ya nge yib gelngin lanin'med,

¹⁷ mi i par Kristus u lanin'med u daken e michan' romed ngak. Gu be meybil ngak Got ni nge yan lik'ngimed nga fithik' e t'ufeg nrogon ni nge t'uf Got romed nge girdi', mi gimed par riy me mang def ngomed,

¹⁸ ni fan e gimed nge urngin e girdi' rok Got e nge yib gelngin e tafinay romed nge yag ni mu nanged fan feni ga' radan nge feni n'uw nge feni tolang nge feni to'ar rogon feni t'uf e girdi' rok Kristus.

¹⁹ Manga mu nanged rogon nib t'uf e girdi' rok, ni yugu aram rogon ndabiyag ni ngan nang ga'ngin, me par Got u fithik'med nge suguymed nga rarogon ni polo'.

²⁰ Ya ir e rayag rok ni nge maruwel nge pag rogon ko tin kad wenig nixed ngak, ara ke taw

e leam rodad ngay, ni ra muruwliy u daken fare n'en ni gelngin ni ku ir e be maruwel u fithik'dad.

²¹ Ngan pining e sorok ngak Got u daken girdi'en e galesiya nge Kristus Jesus ndariy n'umngin nap'an! Amen!

4

Chayem ni tay fare dowef

¹ I gag e cha' ni kug kalbus ni bochan e gu be pigpig ngak Somol, e ri gu be wenig ngomed ni ngi i par ngongolmed ko fare fol ni kem'ay i tay rok Got ko fa ngiyal' ni piningmed riy.

² Mu pired nib sobut'an'med, ma gimed ba sumunguy, ma ba gum'an'med ni gubin ngiyal'. Nge bigimed mi i ayuweg bigimed ko me'waer rok u fithik' e runguy.

³ Mu athamgilyed ngu'um pired ni gimed ta'ab girdi' ni fare Kan Nthothup e ke pi' ngomed u daken fare gapas ni ir e ke m'agmed nga ta'bang.

⁴ Ya ta'reb e dowef ni bay ma ta'reb e Kan Nthothup, ni bod rogon nri ta'reb e pagan' ni bay ni ir e ke piningmed Got ngay.

⁵ Ya ta'reb e Somol ni bay, ma go ir e ke mich u wun'dad, ma ta'reb e tawfe;

⁶ ma ri ta'reb e Got ni bay ni ir e Chitamangidad ni gadad gubin, ni ir e Somol rodad ni gadad gubin, ma be maruwel u pa'dad ni gadad gubin, ma bay u fithik'dad ni gadad gubin.

⁷ Ra bagadad ma kan pi' e tow'ath rok ni aram e n'en nib salap fa'anem riy, ni bod rogon nike pi' Kristus ngak.

⁸ Ni bod rogon ni be yog e babyor nib thothup ni be ga'ar:

“Fa'ani yan ngalang ko gin nth'abi tolang,
 ma bo'or e girdi' ni fekdad ni ngar uned ngak
 ni bod rogon e girdi' nni kol ko mael;
 ke tow'athnag e girdi'.”

⁹ Re bugithin ney “nike yan ngalang” e mangfan? Fan e re bugithin ney e som'on e yan nga'ar — ni aram e yan ko gin nth'abi to'ar u fithik' e fayleng.*

¹⁰ Ere en ni yan nga'ar e ku eram e cha' ni yan ngalang nge pag urngin e tharmiy, ni nge suguy lanelang nge urngin ban'en ni bay u lanelang nib mu'un e fayleng ngay.

¹¹ I ir e en ni “tow'athnag e girdi' ”, nra be' ma n'en nib salap riy, me turguy boch ni ngar manged apostel, ma boch e turguy ni ngar manged profet, ma boch e turguy ni ngar machib niked ngak e girdi' fare Thin Ni Bfel', ma boch e turguy ni ngar manged pastor ma ngar filed fan e thin rok Got ngak e girdi'.

¹² I rin' e ren'ey ni nge ngongliy rogon urngin e girdi' rok Got ngar pigpiggad ngak Got ni aram e maruwel rok girdi'en Kristus, miyad ayuweg girdi'en e dowef rok Kristus ngar ilalgad i yan.

¹³ Ere gadad gubin ni bay dabad nga ta'bang ngad ta'ab girdi'gad u daken e michan' rodad ngak Fak Got nge murung'agen ni kadnanged; ma aram ma gadad ilal i yan nge mus rogodad ngad boded mam'ungun Kristus.

¹⁴ Ma aram e dab kud pired ni gadad bod e bitir, ni be fekdad e n'ew i yan, ma be fekdad e nifeng

---

* **4:9** ko gin nth'abi to'ar u fithik' e fayleng; *ara* gin th'abi to'ar, ko fayleng.

i yan ni gubin yay nra n'ag e nifeng gil', ni aram e machib rok e girdi' ni yad be bannag e girdi', ni pi'in yad be pow'iy boch e girdi' ko tin gathi ir ko ban ni kar ngongliyed rogon.

¹⁵ Machane ra ud weliyed e tin nib riyul' u fithik' e t'ufeg, ma gadad ra ilal u gubin e kanawo' ngad boded mam'ungun Kristus, ni ir e llug.

¹⁶ Urngin yang ko re dowef nem ma ke peth nga ta'bang nrogon nike gagiyeagnag, ma re dowef nem e be par nib chayem ni urngin e ul ul ni kan tay ngay e ir e be kol. Ere fa'anra bang me maruwel nrogon ni nge maruwel, ma aram mi i ilal fare dowef ma be ga'nag ir i yan u daken e t'ufeg.

Wok nib be'ech u fithik' Kristus

¹⁷ U fithingan Somol e nggog e re bugithin ni ba'aray riy ma ri gu be ning chiylen ngomed ni be lungug: dab ku um ngongolgad ni bod rogon e pi'in ndar nanged Got, ni tin yad be leamnag e dabi yib fan,

¹⁸ ma be par lanin'rad u fithik' e lumor. Dawori yag ngorad e bin nma pi' Got e wok, ni fan e dar nanged ma yad ba gelan'.

¹⁹ Ma dakurir tamra'gad; ma kar paged yad nga pa' e kireb, ma yad be ngongliy urngin mit e puwlag ndakir yag ni ngar taleded yad riy.

²⁰ Ma gathi ireyer e n'en ni kam filed u murung'agen Kristus!

²¹ Ya kari mu rung'aged murung'agen, ma gimed e gimed girdi'en, ere kan fil ngomed e tin nib riyul' e thin ni ir e ba' rok Jesus.

²² Ere mu n'iged pangimed ni kakrom ni ir e um pired riy — ni fare pangin ni kakrom ni ar ar nib kireb e bannag nge kirebnag.

²³ Gum'ircha'med nge lanin'med e thanгри pig ni polo' nge be'ech.

²⁴ Thingar mon'ed nga dakenmed e bin nib be'ech i gimed ni bod rogon e munmad, ni bin nib be'ech i gimed ni Got e sunumeg ni bod ir, ma ke gagiyel u daken e bin riyul' e wok nib yal'uw ma bmat'aw nike yag ngomed.

²⁵ Ere dab ku un lifith l'uguney! Ra be' ma thanгри yog e tin nib riyul' ngak walagen, ya gadad gubin ni go' gadad yu yang u downgin Kristus.

²⁶ Fa'anra mu damumuwgad, ma dab mpaged e damumuw romed nge fekmed nga fithik' e denen; ma dab mpired ni gimed ba damumuw nge polo' reb e rran.

²⁷ Dab mu binged e kanawo' ngak mo'onyan'.

²⁸ Cha' ni be moro'ro' e nge tal ko moro'ro' nge tabab ko maruwel nge thognag e salpiy ni fan ko par rok, nge yag ni ayuweg e pi'in gafgow.

²⁹ Dab umogned e thin nib kireb ku be'. Kemus ni thin nra ayuweg be' e ngu u mogned, ni fa mit nem e thin nma fonownag e girdi' me yib fan ngorad, fan e tin ni ngmogned e nge rin' e tin ni bfel' ban'en ngak e pi'in kar motoyilgad ngomed.

³⁰ Ma dab mu kireb niked laniyan' fare Kan Nthothup rok Got; ya Kan Nthothup e ireram e pow rok Got nike tay ngomed nike suweymed, ni aram e mich riy ni bay reb e Rran ni bayi taw ngay me ri pithigmed Got rok e denen.

³¹ Mu n'iged fan u wun'med urngin ban'en nib kireb nike aw nga lanin'med, nge tin kam

dabuyed rok be', ma dab ku um damumuwgad. Dab ku um tolulgad ngak be' u fithik' e damumuw ara umogned e thin nib kireb ngak be'! Dab ku um fanenikayed be'!

³² Machane um golgad ngomed, me bigimed me munguy ngak bigimed, mu um n'iged fan u wun'med e tin nib kireb nike rin' bigimed ngak bigimed, ni bod rogon Got ni bochan Kristus ma aram fan nike n'ag fan u wan' e kireb ni kam rin'ed.

5

Ngongol u fithik' e tamilang

¹ Thingar um guyed rogon ngu'um pired ni gimed be folwok rok Got, ni bochan e gimed pifak ni gimed ba t'uf rok.

² T'ufeg e thangri mang ir e i gagiyegnag e ngongol romed, ni bod rogon Kristus ni gadad ba t'uf rok me pi' e pogofan rok ni bochdad, nike mang maligach ni bfel' bon u daken e altar ni ir e mm'agan' Got ngay.

³ De mat'aw ni nge un u l'ugunmed e thin ko darngal, ara thin nib golong, ara thin ko chogow, ni bochan e gimed girdi'en Got.

⁴ Ma ku de m'ag ngomed ni nga mogned e thin nib puwlag, ara thin nma yog e balyang, ara thin ni yima tamra' ngay. Ya bin ni ir e ngu'um pininged e magaer ngak Got.

⁵ Ngar mu nanged e re bugithin ni ba'aray: dariy be' nib darngal, ara ma puwlag, ara ba chogow nrayag e biro' e f'oth ngak ko fla'ab u lan suwon Kristus nge Got (ya chogow e bmit e tayfan nge, meybil ngak e liyos).

6 Dab mpaged be' nge ban nagmed ko thin ko balyang; ya damumuw rok Got e ra yib nga daken e pi'in ndarir folgad rok ni bochan e pin'ey.

7 Ere dab um cheaggad ngak e mit i girdi' nem.

8 Ya gimed ma um moyed u fithik' e lumor; machane nap'an ni mmanged girdi'en Somol ma gimed be par u fithik' e tamilang. Ere thingar um ngongolgad ni bod rogon e girdi' nib mil suwrad ko tamilang,

9 ya fare tamilang* e bo'or wom'ngin urngin mit e fel', nge mat'aw, nge tin riyul' nma pi'.

10 Mu guyed rogon ngam nanged e n'en ni ir e mm'agan' Somol ngay.

11 Ere dab um cheaggad ngak e girdi' ni yad ma rin' e tin ni dabi yib fan ban'en, nib mil suwon nga fithik' e lumor. Machane ngam feked e pin'ey i yib ko tamilang. (

12 Mus ni ngan weliy murung'agen e pin'en nib mith ni yad be rin' ma ba gel e tamra' riy.)

13 Ya ngiyal' ni yira fek urngin ban'en i yib ko tamilang, e aram e ri ra tamilangan'uy riy;

14 ya ren'en ni ka nib ndag ngalan e tamilang e ra mang tamilang.† Aram fan ni kanog ni kan ga'ar,

“Mu od, i gur e en ni ga be mol,
mu fos u fithik' e yam'!

Me gal ram'en Kristus nga dakenam.”

15 Ere um ayuwgad u rogon e ngongol romed. Dab um ngongolgad ni bod e girdi' ndawori tami-

---

* 5:9 fare tamilang; *boch e babyor e bay riy ni fare* GelNgin. † 5:14 ren'en ni ka nib ndag ngalan e tamilang e ra mang tamilang; *ara* tamilang e ma gagyelnag gubin ban'en.

langan'rad, machane ngu'um ngongolgad ni bod rogon e girdi' nib gonop.

¹⁶ Urngin yay nra mab e kanawo' ngomed ma ngam maruwelgad ngay ni fan ko tin ni bfel', ya tiney e rran e mmo'maw'.

¹⁷ Ere dab mpired ni gimed e balyang, ya ngam guyed rogon ngam nanged e n'en nib m'agan' Somol ngay ni ngam rin'ed.

¹⁸ Dab mu balyanggad ko wayin, ya ra kireb nagmed; machane nge sug nagmed fare Kan Nthothup.

¹⁹ Ra bigimed ma ngi i welthin ngak bigimed u fithik' e tang ni thin rok Got ni bay ko Psalm, nge tang ni machib, nge tang ni murung'agen Got; um tang niked Somol ni gimed be yin' e tang ni machib, nge tang ni thin rok Got ni bay ko Psalm, ni gimed be pining e sorok ngak u fithik' i lanin'med.

²⁰ Gubin ngiyal' ni ngu'um pininged e magaer ngak Got ni Chitamangiy u fithingan e Somol rodad i Jesus Kristus u gubin ban'en.

Pi leengiy nge pi figirngiy

²¹ Nge bigimed mi i yan nga laniyan' bigimed, ni bochan e gimed be liyor ngak Kristus.

²² Pi'in ni ppin, um marod nga laniyan' pi figirngimed, ni Somol e gimed be yan nga laniyan'.

²³ Ya en ni pumo'on e ngi i gagiyegnag e ppin rok ni bod rogon Kristus ni ir e be gagiyegnag e galesiya; mi Kristus e ir e ayuweg girdi'en e galesiya, ni aram downgin nge thapegrad ngak Got.

24 Ere pi'in ni ppin e thingar uranod nga laniyan' pi figirngirad u gubin ban'en, ni bod rogon girdi'en e galesiya ni yad be yan nga laniyan' Kristus.

25 Pi'in pumo'on, ngari t'uf e pi'in nleengimed romed ni bod rogon feni t'uf girdi'en e galesiya rok Kristus me pi' e pogofan rok ni fan ngorad.

26 I rin' e ren'ey ni fan e nge pi' girdi'en e galesiya nga pa' Got u daken e thin rok u tomuren nike mu' i maluknag ko ran ke be'ech,

27 ni fan e nge yag ni pi' e re galesiya nem ngak nrib gamog, ma bmachalbog ma dariy thibngin, ma dariy bochi yang i alit riy ara bang nike mu'dul, ara bang riy nde fel'.

28 Pumo'on e thangri t'uf rorad e pi'in nleengirad ni bod rogon nib t'uf dowrad rorad. Re mo'on nib t'uf leengin rok e aram e be t'ufeg ir. (

29 Ya dariy be' ni ka'a fanenikay e biro' e dowef. Ya ma duruw'iy mma ayuweg, ni bod rogon e n'en nma rin' Kristus ngak girdi'en e galesiya;

30 ya gadad yu yang u downgin.)

31 Ni bod rogon ni be yog e babyor nib thothup ni be ga'ar, "Ireray fan ni be' nib mo'on e ra chuw rok e chitamngin nge chitiningin, nge yan i cheg ngak leengin, miyow par ni kar ta'ab girdi'gow."

32 Rib riyul' e re bugithin ney nike dag e babyor nib thothup, ma gu manang fan nre bugithin ney e be yip' fan Kristus nge galesiya.

33 Machane ku be yip' famed: urngin e pumo'on e thangri t'uf rok leengin ni gowa ir, ma urngin e ppin ni thangri tayfan figirngin.

6

Pi bitir nge gallibthir

¹ Pi'in bitir, thingar mu folgad rok e gallibthir romed nrogon girdi'en Kristus, ya ireray e tin nib mat'aw ni ngan rin'.

² "Mu liyor ko chitamam nge chitinam" e bin som'on e motochiyel ni bay bbugithin nni yigey ngay ri ga'ar:

³ "ni fan e ngu'um par ni bfel' rogom, me n'uw nap'an ni mu par u daken e binaw."

⁴ Gallibthir, dab um puwan'gad ngak pifakmed nge pag rogon ngam k'aringed e damumuw ngo-rad. Machane ngam chuguluyed yad mi gimed llowan' nagraad nrogon, mi gimed fonow nagraad nrogon girdi'en Kristus.

Pi sib nge pi masta

⁵ Gimed e pi'in sib e ngu'um folgad rok e masta romed ma gimed be par ni bay madgurad u wun'med; ni ngam rin'ed u fithik' e yul'yul', ni gowa gimed be pigpig ngak Kristus.

⁶ Um rin'ed ni aray rogon ni gathi kemus ni ngiyal' ni yad be guymed riy, ni bochan e ngam fel'gad u wun'rad; machane ngam rin'ed u polo' i lanin'med e tin nib m'agan' Got ngay, nrogon e sib rok Kristus.

⁷ Ere mu ngongliyed e maruwel romed nrogon e sib u fithik' e felfelan', ni susun e Somol e gimed be pigpig ngak, ma gathi kemus ni girdi'.

⁸ Dab mpaged talin ni Somol e ra pi' puluwon urngin e girdi', nra be' ma puluwon ko maruwel ni bfel' ni be rin', ndemturug ko be' nib sib ara dangay.

⁹ Ma gimed e pi masta e ku ireray e ngongol ni ngam ted ngak e pi'in yad e sib romed; ma ngam talgad ndab ku um k'aringed e marus ngorad. Dab mpaged talin ni gimed nge sib romed e mmil famed ngak ta'ab Masta u tharmiy nta'reb rogon e girdi' u wan'.

Fare armor rok Got nib polo'

¹⁰ Kab aray ta'a ban'en: ngam ta'ab girdi'gad ngak Somol ngi i gel nagmed nga gelngin nrib gel.

¹¹ Mon'ed nga dakenmed fare *armor* ni pi' Got ngomed ni polo', nge yag ni ngam togopluwgad ko pi ban rok mo'onyan'.

¹² Ya gadad e gathi gadad be cham ngak e girdi', ya gadad be cham ngak gelngin e kan nib kireb, ni pi kan ni yad e yad be gagiyeg, nge gelngin e kan u lanelang ko ngiyal'ney nib talumor.

¹³ Ere mfeked e *armor* ku Got e chiney! Ya nge taw ko chirofen nike taw e kireb riy, mrayag ni ngam ayuweged gimed rok e to'ogor romed ni be cham ngomed, ya ngam chamgad nge mada' ko tomur, ma kigimed bay u tagil'med, ndawor ni tharbegmed.

¹⁴ Ere mpired ni kam fal'eged rogomed: tin riyul' e ir e nge mang leed romed ni kam chichi-iyed nga lukngumed; ma tin nib mat'aw e nge mang *breastplate* romed ni nga mon'ed nga daken ngorongormed,

¹⁵ ma rogon ni kam fal'eged rogomed ni ngam weliyed fare Thin Ni Bfel' ni murung'agen e gapas e nge mang sus romed.

¹⁶ Gubin ngiyal' ni ngu'um marod ma gimed be fek e michan' romed ni nge mang *shield* romed;

ya ir e rayag ni ngam piliged ngay urngin gan e gat'ing ni be yik' ni be pag Fa'anem nib Kireb ngomed.

¹⁷ Mi gimed fek kanawo'en nma thap e girdi' ngak Got nge mang *helmet* romed, ma thin rok Got e nge mang saydon nike pi' fare Kan Nthothup ngomed.

¹⁸ Mu rin'ed urngin e pin'ey u fithik' e meybil, ngu'um weniggad ngak Got nge ayuwegmed. Gubin ngiyal' ni ngu'um meybilgad nrogon ni be pateg fare Kan Nthothup nga lanin'med. Ireray fan ni ngar mu tedan'med ma dab mpaged gimed; gubin ngiyal' ni ngu'um yibilyed urngin e girdi' rok Got.

¹⁹ Ma ku errogon gag ni ngu'um meybil niked gag, nge yag ni pi' Got ngog e tin ba'adag ni nggu weliy, nge yag ni gu weliy ndab kug tamdag me yag ni gu tamilangnag fan e n'en nib mith ko thin ni bfel'.

²⁰ Kug mang owchen Got ngak e girdi' ni bochan e re thin ni bfel' ney, ni yugu aray rogon ni gu bay u kalbus e chiney. Ere mu meybil niked gag ngu'ug weliy e thin ni bfel' ni rogon ni nggu rin' ni dab gu tamdag.

Tin tomur e thin

²¹ Tykikus ni walagdad ni girdi'en Kristus nib t'uf rodad, ni ir reb e tapigpig nib yul'yul' ko maruwel rok Somol, e ir e bayi weliy ngomed murung'ageg ni gubin, nge yag ni ngam nanged rogog.

²² Aram fan ni kug l'oeg ke yib ngomed, ni fan e nge weliy ngomed salapmad ni gamad gubin

ngam nanged, ma aram me pi' e athamgil nga lanin'med.

²³ I Got ni Chitamangiy nge Somol Jesus Kristus e ngu'ur pi'ew e gapas nge t'ufeg ngak urngin pi walagdad ni girdi'en Kristus, nib chagil ngay rogon nib mich Kristus u wun'uy.

²⁴ I Got e ngi i ayuweg urngin e pi'in nib t'uf rorad e Somol rodad i Jesus Kristus, ma rogon nib t'uf rorad e nge dabi math bi'id.

Bible Ni Thothup
The Holy Bible in the Yapese language of the
Federated States of Micronesia

Copyright © 2007 Bible Society of Micronesia

Language: Yapese

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

    You include the above copyright and source information.

    You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-12-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 13 Dec 2023

37b6628b-b71d-5df3-af33-fc1d4dd69788